

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Кифоренко Євгеній Олегович

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ
МАГІСТРАНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою
Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: кандидат педагогічних наук, доцент Дудник Наталка Василівна

РЕЦЕНЗЕНТ: кандидат педагогічних наук, доцент Терешко Інна Григорівна

Захист відбудеться 19 травня 2022 року о 9:00 год. на засіданні ЕК кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. №316

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАГІСТРАНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ.....	7
1.1 Сутнісна характеристика базових понять дослідження.....	7
1.2. Особливості процесу формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку.....	26
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАГІСТРАНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ	43
2.1. Стан сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю.....	43
2.2. Шляхи удосконалення формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю	56
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ.....	91

Актуальність теми дослідження. У зв'язку із прийняттям Стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2021) і введенням до класифікатора професій посади «Викладач ЗВО» принципово змінюється позиція викладача ЗВО. Він перестає бути носієм «об'єктивного знання», а насамперед повинен досконало володіти фаховими компетентностями і орієнтуватися в суміжних сферах діяльності; вміти генерувати, аналізувати і узагальнювати складну інформацію; систематично і критично мислити; приймати рішення; бути креативним, адаптованим та гнучким до нової інформації; ідентифікувати та вирішувати реальні життєві проблеми; бути готовим до постійного професійного зростання, до соціальної та професійної мобільності. Саме тому сучасний фахівець, у тому числі й майбутній педагог, має бути компетентним у питаннях особистісного і професійного саморозвитку, можливості здобуття неперервної освіти, тобто мати стабільно високий рівень особистісної і педагогічної культури, які є важливими складовими успішної професійної діяльності.

Важливість ефективної професійної підготовки педагогічних працівників, які є основою забезпечення високої якості та конкурентноспроможності освіти на світовому ринку праці визначено в чинній нормативно-правовій базі України (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року, Указ Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» тощо).

У контексті зазначеного досить актуальною є розробка нових підходів до організації освітнього процесу, спрямованого на формування професійно-особистісного саморозвитку майбутнього фахівця, з'ясування і створення освітнього середовища для формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю.

Готовність педагогів до професійного саморозвитку в інформаційно-освітньому середовищі досліджують вітчизняні й зарубіжні вчені, теоретики і практики. До визначення структурних складових готовності існують різні

підходи: готовність як сукупність знань, умінь і навичок розглядають Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, В. Радул, В. Сластьонін; готовність як функціональний стан педагога трактують М. Левітов, А. Ліненко. Важливі аспекти саморозвитку та принципи професійного саморозвитку відображені у працях педагогів А. Макаренка, М. Монтесорі, І. Песталоцці, В. Сухомлинського та ін.

Отримані теоретико-практичні узагальнення різних аспектів проблеми дослідження стали вагомим внеском у її розв'язанні, проте аналіз підготовки магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у процесі навчання у закладі вищої педагогічної освіти не знайшов належного висвітлення, що і зумовило вибір теми дослідження: **«Формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю».**

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективних шляхів формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку.

Відповідно до мети дослідження визначено **завдання**:

1. На основі аналізу наукових джерел здійснити характеристику базових понять дослідження.
2. Охарактеризувати особливості процесу формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку.
3. З'ясувати стан сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю.
4. Розробити та експериментально перевірити шляхи удосконалення формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки магістрантів педагогічного профілю у закладі вищої педагогічної освіти.

Предмет дослідження – шляхи удосконалення формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз та систематизація наукової

літератури – з метою уточнення наукового апарату; *емпіричні* – анкетування, інтерв'ювання, тестування, бесіда та спостереження застосовувалися для виявлення освітніх потреб магістрантів педагогічного профілю та вивчення спроможності викладачів задовольнити зазначені потреби; *педагогічний експеримент*.

Експериментальна база дослідження. Дослідницько-експериментальна робота здійснювалася на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Експериментальним дослідженням було охоплено 30 магістрантів педагогічного профілю спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Теоретичне значення роботи полягає в представленні результатів системного теоретичного аналізу окресленої проблеми та обґрунтуванні змісту понять «професійний саморозвиток», «професійна самоідентифікація», «готовність до професійної діяльності», «готовність до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю».

Практичне значення роботи полягає в розробці та впровадженні навчальних тренінгів «Стратегія особистісного і професійного самовдосконалення» і «Саморозвиток професійної самосвідомості та керівництво самоосвітою», циклу тематичних бесід, на яких впроваджувалися інноваційні методи навчання. Результати дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої педагогічної освіти для оновлення змісту лекційних і практичних занять, розробки навчальних програм, підручників, навчальних та навчально-методичних посібників, навчально-методичних комплексів, методичних рекомендацій для підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Апробація матеріалів дослідження. Основні положення, висновки і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та на Всеукраїнській науково-

практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (м. Умань, 24 листопада 2021 р.).

Публікації. За матеріалами роботи опубліковано статтю «Особливості саморозвитку магістрантів педагогічного профілю».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (84 позиції), додатків. Загальний обсяг роботи становить 93 сторінки, основного тексту 80 сторінок.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дають підстави стверджувати про досягнення мети, розв'язання поставлених завдань і слугують підставою для таких висновків:

У результаті вивчення та аналізу теоретичних джерел, теорії та практики підготовки майбутніх педагогів, з'ясовано стан досліджуваної проблеми професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у науковій літературі. Приділено увагу визначенню понять «саморозвиток», «професійний саморозвиток», «компетенція», «готовність до професійної діяльності» у закордонних і вітчизняних психолого-педагогічних джерелах.

Професійний саморозвиток – неперервний свідомий самовмотивований процес набуття та вдосконалення професійно-особистісних якостей, професійних знань, формування сталих професійних умінь та навичок шляхом самовдосконалення.

Готовність до професійного саморозвитку – це інтегральна характеристика особистості, що є сукупністю особистісних і професійних якостей і станів, які характеризуються достатнім або високим рівнем професійної фахової підготовки (професійної компетентності), є багатовекторним, багаторівневим і багатофункціональним процесом, з притаманними йому ознаками та яскраво вираженою рефлексією, яка є гарантією свідомого набуття досвіду педагогічної діяльності та професійного самовдосконалення.

З'ясовано, що сформованість готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю визначається за рівнем відповідності сформованих в індивіда знань, умінь і навичок, а також з уявлень про типового представника певної професії та уявлення про себе як про професіонала.

Проаналізовано особливості формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у ЗВО: врахування багатогранності індивідуальних особливостей; створення відповідного

інформаційно-освітнього середовища; формування і стимулювання вмотивованого бажання до майбутньої педагогічної діяльності; забезпечення особистої траєкторії професійного розвитку майбутнього педагога; моделювання професійних умінь майбутнього фахівця; сприяння і корегування процесу професійної самоідентифікації магістранта; безперервне формування цілісної системи професійних знань, умінь і навичок згідно ринку праці; удосконалення професійної компетентності, кваліфікованої діяльності, неперервної самоосвіти протягом життя.

З метою діагностування стану сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю розроблено методики для збору експериментальних даних та встановлено рівні готовності до професійного саморозвитку майбутніх викладачів (низький, середній, високий).

Розроблено і запроваджено шляхи удосконалення сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю. Практичний етап формувального експерименту здійснювався на основі створених нами навчальних тренінгів та циклу тематичних бесід, на яких впроваджувалися інноваційні методи навчання: лекція-діалог, метод конкретної ситуації, метод проектів, метод «мозкового штурму», метод створення ситуації інтересу, метод опори на життєвий досвід, вирішувалися проблемні педагогічні ситуації; самостійна робота (підготовка мультимедійних презентацій, різнопланових видів наукових робіт тощо).

Результати аналізу засвідчують, що в експериментальній групі змінився розподіл магістрантів за рівнем сформованості готовності до професійного саморозвитку. Показники високого рівня збільшилися з 12,5% до 25,0%, середнього з 62,8% до 68,7%, низького рівня сформованості готовності до професійного саморозвитку по закінченню експерименту зменшилось з 25,0% до 6,25%. Тоді як у контрольній групі, де не здійснювався нами формувальний вплив, результати розподілу готовності майбутніх викладачів до професійного саморозвитку майже не змінилися. Це дозволяє зробити висновки про ефективність запропонованих шляхів удосконалення сформованості готовності

до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю.